

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. julija 1882.

Obseg: Razpis državne ustanove za grofovski Attemsov vrt za pridelovanje semen pri Št. Petru poleg Gradca. — Ali naj bi bili novi vinogradi za nekaj let davka prosti? — Nekaj o ajdi in njenem pridelovanji. — Ne pozabimo senožit! — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Poročilo o zadnji seji književnega odseka „Matiče Slov.“ dne 8. julija. — Slovenska Matica. — Kaj bo s Trstom? — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Važno za kmetijske in vrtnarske sinove iz Štajarskega!

K št. 9471/554.

Razpis

državne ustanove za grofovski Attemsov vrt za pridelovanje semen pri Št. Petru poleg Gradca.

C. k. ministerstvo za poljedelstvo je za triletni teoretično-praktični poduk v pridelovanji semen in v obdelovanji vrtov na grof Henrik Attemsovem vrtu v Št. Petru pri Gradcu s 1. oktobrom 1882. počenši privolilo podporno ustanovo letnih 180 gold., kateri so namenjeni v prvi vrsti vrednim in potrebnim sinovom kmetov in vrtnarjev iz Štajarskega in še le v drugi vrsti za enake prosilce iz družih deželá.

Prosilci za to ustanovo imajo dokazati:

1. Starost vsaj 16 let s krstnim listom;
2. zdravo in krepko telesno postavo s spričalom zdravnikovim;
3. dober poduk v ljudski šoli z dovršilnim spričalom;
4. praktično pripravnost v kmetijstvu ali vrtnarstvu s spričalom o praktičnem podučevanji.

Prošnje do c. kr. poljedelskega ministerstva imajo se vsaj do 1. septembra 1882. l. poslati do posestnika omenjenega zavoda, gosp. Henrika grofa Attemsa v Leechwaldu pri Gradcu; pri njem se izvé tudi več o omenjenem podučevanji.

Na Dunaji meseca julija 1882.

Iz c. kr. poljedelskega ministerstva.

Ali naj bi bili novi vinogradi za nekaj let davka prosti?

To vprašanje pretresava se uže več let v gospodarskih listih, pri shodih vinorejcev in posebno se je živahno o tej zadevi razgovarjalo pri posvetovanji postave za vredjenje zemljišnega davka, ker ravno ta postava odločuje, katera zemljišča so sploh zemljišnega davka prosta, in še posebej, katerim je začasno davek odpuščen.

Samo po sebi se razume, da vinogradi ne spadajo v tisto vrsto zemljišč, ki morajo zemljišnega davka

sploh prosta biti, kakor na pr. nerodoviten svet, močvirja, jezera, ceste, pota, javni trgi, vodotoči, pokopališča itd., in tega strokovnjak ni zagovarjal, temveč vprašanje vrtilo se je samo okrog tega, ali naj bi bili novi vinogradi začasno davka prosti ali ne.

Na to splošno vprašanje smemo sploh odgovoriti, da je začasno oproščenje na novo napravljenih vinogradov opravičeno. Vprašanje je tedaj, za koliko časa in s katerimi pogoji.

Pred vsem pogledimo po razlogih, kateri govorijo za to, da se novim vinogradom privoli začasno oproščenje davka. — Samo po sebi se razume, da bi vinorejci z velikim veseljem pozdravili postavno določilo, katero bi začasno oproščenje davka izreklo; očitvidno pa je tudi vinoreji sploh, nadalje trgovini z vinom, pa tudi državi taka postava koristila. Postava varuje nove iznajdbe s privilegiji, ki zabranijo za gotov čas ponarejanja, to zagotavlja iznajdeniku izključljivo prvi dobiček od iznajdbe, in to je drugim nagon zadosti, se truditi in si glavo beliti; konečno pa so dobre nove iznajdbe vsem na korist in tudi državi, kateri izdelovanje tako različnega davka donáša.

Enako opravičeno je oproščenje davka pri novih hišah, ki tudi enako koristi lastnikom, občinstvu sploh in z ozirom na davek državi. Tako se tudi zanesljivo sme trditi, da se bo ljudi dosti našlo voljnih, denar založiti v napravo novih vinogradov, ako vedó, da jim vsaj nekoliko let, dokler novi vinograd tako in tako nič ali prav malo dohodka daje, ne bo treba davka plačevati.

Je pa tudi sploh opravičeno omejeno tako oproščenje davka, ker prvo pravilo za umni stalni davek, o katerem se mora pred vsem zahtevati, da ga bo prizadeti mogel stalno plačevati, je to, da se ima plačevati od stalnega dohodka; ker je pa vsakemu znano, da nov vinograd več let sploh dohodka ne daje, uže tak vinograd sam na sebi ni za davek, naravno je uže tedaj oproščenje davka za ves čas, v katerem novi vinograd sploh čistega dohodka ne daje.

Opravičeno, državi in vinoreji koristno je pa tudi še nekoliko dalje oproščenje, ker se s takim oživlja poljedelstvo sploh, ker se pomnožuje vrednost domačih pridelkov sploh in s temi sploh nehoté širijo viri za državne dohodke.

Sploh bi bilo tedaj gledé časa oproščenja naše mnenje to, naj bodo novi vinogradi še ravno toliko let polne rodovitnosti davka prosti, kolikor let redno nič ali celó malo rodé.

Pogoji, katere bi vlada pri oproščenji stavila, morali bi biti taki, da zagotovijo lastniku in državi stalen

dohodek, tedaj bi se morala zahtevati vinoreji ugodna lega, in sicer umna naprava vinograda — tako gledé sadik, kakor vsega družega.

Vse to naj bi se tedaj določilo v prihodnji postavi.

Ne smemo pa prezirati, koliko oproščenja uže sedanja postava vinorejcem daje.

Postava za vredjenje zemljišnega davka od dne 24. maja 1869. leta v §. 3. določuje:

„Začasno oproščenje od zemljišnega davka nastopi pri goličavah ali pri zemljiščih, ki so po elementarnih uimah postala nerodovitna, katera se z obdelovanjem storijo rodovitna — za dobo 10 let; pri novem pogozdenji v črne gozde pa za dobo 25 let, začeniši z letom po dokončanem obdelovanji.“

Sedanja postava uže po tem zagotavlja 10letno oproščenje, pa s pogojem, da se vinograd napravi na svetu do tedaj nerodovitnem; ako se pa zasadi na puščavah visok gozd, tedaj je privoljeno 25letno oproščenje.

Vsa ta oproščenja pa ne veljajo, ako bi se, recimo, iz pašnika, travnika, njive, vrta ali gozda napravil nov vinograd.

Vendar pa omenjena postava tudi vinorejcem še odprta vrata pušča, pri katerih najdejo nekoliko oproščenja celó za 15 let. — Zemljišni davek, kakor je zdaj vredjen, gotovo nespremenjen ostane najmanj 15 let počeniši s 1. januarijem tekočega leta.

Cenitev ravno zdaj dovršena se tedaj do tistihmal ne bo popravljala. Kdor tedaj zdaj koj iz slabega pašnika, čegar oralo je zdaj cenjeno 20, 40 ali nekaj več soldov dohodka, od katerega bo morebiti gospodar plačeval po četrtini cenitve davka, ako gospodar iz takega zdaj malo rodovitnega zemljišča po ugodnosti lege naredi vrt, vinograd, njivo, ta se s tem popolnem na podlagi postave oprusti vsaj za prihodnjih 14 let višega davka, ker plačeval bo davek ves omenjeni čas samo od onega dohodka, katerega mu je spoznala ravno dokončana cenitev. To je oproščenje, ki velja vsaj za prihodnjih 14 let.

Na noge tedaj pridni poljedelci! Zdaj hitite kopati, gnojiti in saditi, ker svesti si smete biti, da vse to delate zá-se, od tega vam davkarska roka ne sme vzeti krajcarja. Za trtorejce pa veljá to oproščenje še prav posebno, ker vinogradi izdelujejo se navadno iz pašnikov, gozdov ali sicer ne posebno dobrih zemljišč, da je le lega s podnebjem in zemlja trti ugodna.

Gospodarske izkušnje.

Ježu na hvalo

je posebno njegova prerēja; zeló koristen je na vrteh, ker pojé ves poletni čas brez števila miši, krtov, glist, polžev, kač in karkoli zasači družega mrčesa. Znano je, da ježu strup ne škoduje, zato gade in druge strupene kače pohrusta z veseljem in brez škode. Pa uže zato, ker je mišim hud sovražnik, je velik dobrotnik pri vrtilih, ako si prav tu in tam malo odpadlega sadja privošči.

Stenice pokončati

priporoča se mazilo, katero si vsakdo zmiraj lahko pripravi: V treh litrih vrele vode raztopi se poldrugi kilo soli; s to soljeno vodo se dobro namažejo vsa stenična zatišja, bodi-si postelja ali kaj družega, in gotovo so pokončane stenice in njih zaléga. Za malo soldov se vsak lahko prepriča vspeha tega mazila, in se, ako je res

dobro, znebi res gnjusnega mrčesa, ki se v mestih in na kmetih prav pogosto nahaja.

Kleti dobro osnažiti

je najbolj ugoden čas zdaj poleti, ko so najbolj prazne. Po stenah in na tleh prostorov, ki se slabo ali redko kdaj prezračijo, nastane plesnoba in zabuhel duh, katerega se mleko, vino ali druga v kleti shranjena jedila rada navzamejo. To odstraniti priporoča se sledeči pripomoček: V sredi kleti postavi se globoka posoda ter se dene va-njo 1 ali 2 kili navadne soli. Potem se zapro vsa okna, dušniki in vrata v kleti, tudi vinski sodi se morajo dobro zabiti, jedila pa odstraniti. Na to se v posodo vrh soli dene žveplene kisline in to na 2 kili soli 1 kilo kisline, potem se hitro umakne iz kleti in se pusti tako vse zaprto 2 uri, ne da bi kdo noter hodil, ker bi se lahko zadušil. Po preteklih 2 urah se zopet klet odpre, dobro prezračí, vse dobro omede in obriše in za dalj časa je popolnem odpravljen slabi duh in plesnoba, pa tudi mrčes, katerega se mnogo nahaja v takih prostorih.

Petroleja nikar pri rastlinah rabiti.

Dostikrat se priporoča petrolej (smrdljivo olje), preganjati z njim mravje ali uši na rastlinah. Skušnje pa kažejo, da je petrolej vsem rastlinam zeló škodljiv, tako da redno posahnejo. Nikar tedaj z mrčesom vred rastlin pokončavati!

Ne pozabimo senožet!

(δ. π.)

(Dalje.)

Kakor uže omenjeno, je le zeló malo senožet v tako srečnem položaji, da jih skoraj brez prizadevanja lastnikovega, brez stroškov gnoji voda, ki jim sama dohaja in seboj prinaša vse mastno-gnojne dele od ulic in cestá, na katerih redno ostaja mnogo prahu, smeti, odpadkov od rastlin, živinskega gnoja, in posebno še vsi odtoki od gnojišč in stranišč.

Takih senožet nahaja se redno nekoliko v bližini vasi, trgov in mest, in imenujejo se senožeti z naravnim gnojenjem, ker jim naravna lega skoraj sama ob sebi dovažá bogatega gnoja. Napačno bi pa bilo, ako bi si lastnik takega travnika domišljeval, da je pri tako srečni legi njegovega zemljišča človeška pomoč po vsem odveč. To bi bila velika zmota. Vsaj vidimo tudi dostikrat slabe nasledke nemarnosti pri takih travnikih in kažejo se najbolj živo v ravnini. Ako gospodar na senožeti, kateri samo od sebe dohaja mnogo močnega gnoja, ne skrbi za to, da se gnoj enakomerno razdeli po vseh delih senožeti, ako ne skrbi za umno razpeljavo dotekajoče gnojne vode, ampak vse prepusti naravi, pokaže se v ravnini napaka, da se en del senožeti v gnoji utaplja, kar vso rast zaduši, drugi, morebiti večji deli senožeti pa ostanejo nerodovitni, ker nič gnoja ne dobivajo; pri bolj strmih legah ima taka nemarnost gospodarjeva nasledek, da na nji vidimo samo malo, ozko črto boljše trave odzgor na vzdol, bodi-si v sredi travnika ali na strani; vsi deli travnika, katerih se ne dotika naravni vodotoč, ostanejo pusti in nerodovitni, velik del obilnega naravnega prav prav malo koristi prvemu travniku. Ako najde pri daljnih zemljiščih umnejšega gospodarja, tedaj koristi in gnoji njemu, sicer pa se zgubi in odteka s potokom v druge kraje.